

FORORD

Det konservative temperament er overalt et anerkendt aspekt af menneskelige samfund. Men det er hovedsageligt i engelsktalende lande, at politiske partier og bevægelser benævner dem selv konservative. Denne pudsige kendsgerning minder os om den enorme og oversete forskel, som findes mellem de steder, der har arvet traditionerne fra engelsk *common law*,¹ og de, der ikke har det. Storbritannien og USA trådte ind i den moderne verden meget bevidst om deres fælles historie. Senere, gennem det 20. århundredes traumer, stod de to lande sammen i forsvaret af den civilisation, som forbandt dem, og selv i dag, hvor Storbritannien til sin befolknings generelle utilfredshed har tilsluttet sig EU,² kan Den Atlantiske Alliance - som et tegn på, at vi står for noget, der er større end vore daglige behageligheder - fastholde sit greb om den folkelige opbakning. Hvad er dette noget? På Thatchers og Reagans tid blev svaret herpå givet med ét ord: frihed. Men det ord kræver en kontekst. Hvis frihed, hvordan praktiseret, hvordan afgrænset og hvordan udlevet?

- 1 Ved begrebet *common law* (på dansk "sædvaneret") forstås det lovkompleks, der med tiden er fremstået af domstolenes afgørelser. Modsætningen hertil er love og regler, der vedtages af den lovgivende og dømmende magt. (oversætters anmærkning, herefter o.a.)
- 2 Bogen er skrevet inden folkeafstemningen om Storbritanniens forbliven i EU og den efterfølgende udtræden af unionen. (o.a.)

Der er skrevet en bog i USA om den middelalderlige retsordre *habeas corpus* – en retsordre, som i kongens navn befalede enhver, som måtte tilbageholde en af kongens undersåtter, at løslade denne eller lade hans sag prøve ved kongens domstole. Det er forfatterens påstand, at den fortsatte gyldighed af denne retsordre udgør grundlaget for den amerikanske frihed ved at gøre regeringen til borgerens tjener, ikke til hans herre.³ Ingen steder uden for den engelsksprogede verden findes der en tilsvarende bestemmelse som *habeas corpus*, og alle forsøg på at begrænse dens omfang eller virkning mødes med afvisning af engelsktalende folk.⁴ Den udtrykker på enkleste vis den enestående relation mellem regeringen og de regerede, som er fremkommet ud af den engelske common law. Den relation er en del af det, som konservative fastholder i frihedens navn.

I forklaringen og forsvaret af konservatisme henvender jeg mig primært til den engelsktalende verden. Jeg forudsætter læsere, for hvem common law, parlamentarisk demokrati, privat velgørenhed, fællesskabsfølelse og de ”små enheder” af frivillige beskriver grundlaget for civilsamfundet, og som endnu ikke er blevet fuldt ud vænnet til den moderne velfærdsstats hierarkiske autoritet og endnu mindre til de transnationale bureaukratier, som bestræber sig på at opsuge civilsamfundet.

Der er to former for konservatisme; den ene er metafysisk, den anden er empirisk. Den første hører hjemme i troen på hellige ting og ønsket om at forsvare disse mod vanhelligelse. Denne tro har vist sig på ethvert tidspunkt i historien og

3 Anthony Gregory, *The Power of Habeas Corpus in America* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013).

4 En tilsvarende dansk bestemmelse kendt som ”grundlovsforhør” er fastlagt i Grundloven, § 71. (o.a.)

vil altid have en stærk indflydelse på menneskelige forhold. I denne bogs afsluttende kapitler vil jeg derfor vende tilbage til den. Men på de fleste af de forudgående sider vil jeg beskæftige mig med forhold, der er mere jordnære. I sin empiriske fremtræden er konservatisme et mere specifikt moderne fænomen, en reaktion på de enorme forandringer, der udløstes af reformationen og oplysningen.

Den konservatisme, jeg forsvarer, fortæller os, at vi kollektivt har arvet goder, som vi må bestræbe os på at bevare. I den situation, som vi – arvingerne af både den vestlige civilisation og den engelsktalende del af den – befinder os i, er vi udmærket klar over, hvad disse goder er. Muligheden for at leve vore liv som vi vil; sikkerheden fra et upartisk retssystem, gennem hvilket vore klager besvares og vore krænkelser genoprettes; beskyttelsen af vort miljø som et fælles gode, der ikke kan overtages eller ødelægges af magtfulde interessers luner; den åbne og undersøgende kultur, der har formet vore skoler og universiteter; de demokratiske procedurer, der giver os mulighed for at vælge vore delegerede og vedtage vore egne love – disse og mange andre forhold er velkendte for os og tages for givet. De er alle truede. Og konservatisme er det rationelle svar på denne trussel. Det er måske et svar, som kræver mere forståelse, end det almindelige menneske er indstillet på give det. Men konservatisme er det eneste svar, der udgør en løsning på de opståede forhold, og i denne bog forsøger jeg at forklare, så kort og klart som jeg kan, hvorfor det ville være irrationelt at antage noget som helst andet svar.

Konservatisme udgår fra en følelse, som alle modne mennesker umiddelbart kan være fælles om: følelsen af at alle goder let kan ødelægges, men ikke let kan skabes. Det er i særlig grad sandt for de goder, der kommer til os som kollek-

tive goder: fred, frihed, ret, høflighed, fællesskabsfølelse, sikkerhed for ejendom og familieliv, og hvor vi for dem alle er afhængige af samarbejdet med andre, fordi vi ikke har midler til egenhændigt at sikre dem. For sådanne goder gælder det, at arbejdet med at ødelægge dem er hurtigt, let og berusende; arbejdet med at skabe dem er langsommeligt, slidsomt og kedeligt. Det er en af det 20. århundredes lektioner. Det er også en årsag til, at konservative står vanskeligt, når det drejer sig om den offentlige opinion. Deres opfattelse er sand, men kedsommelig; deres modstanderes er spændende, men forkert.

På grund af denne retoriske ulempe fremstiller konservative ofte deres sag i et sprog præget af sorg. Som i Jeremias' Klagesange kan jammer feje alt væk, på samme måde som revolutionslitteraturen fejer vor verden af spinkle landvindinger væk. Og sorg er undertiden nødvendig; uden "sorgarbejdet", som Freud beskrev det, kan hjertet ikke bevæge sig videre fra det, der er tabt, til det, der vil erstatte det. Ikke desto mindre så behøver konservatismens sag ikke at blive fremstillet med elegisk betoning.⁵ Det drejer sig ikke om det, vi har mistet, men om det, vi har bibeholdt, og hvorledes vi holder fast i det. Det er den sag, jeg fremstiller i denne bog. Jeg slutter derfor i en mere personlig tone med en afsked, der forbyder sorg.

5 For dem, som måtte være interesseret i de elegiske aspekter af min stillingtagen, se *England: an Elegy* (London: Pimlico, 2001).

FORORD

Jeg har haft stor nytte af kritiske kommentarer fra Bob Grant, Alicja Gescinska og Sam Hughes. Det ville ikke have været muligt for mig at få mine tanker nedfældet på papir uden den inspiration, skepsis og lejlighedsvis satire, som blev fremsat af min hustru Sophie, og jeg tilegner resultatet hende og vore børn.

Malmesbury, januar 2014

1

Min rejse

Det er ikke usædvanligt at være konservativ. Men det er usædvanligt at være en intellektuel konservativ. I både Storbritannien og USA identificerer mere end 70 procent af akademikerne sig selv som ”værende til venstre”, mens den omgivne kultur i stigende grad er fjendtlig indstillet over for traditionelle værdier og over for enhver påstand, der kan fremsættes om den vestlige civilisations store landvindinger.¹ Almindelige konservative – og mange, muligvis de fleste, falder inden for denne kategori – får konstant at vide, at deres ideer og følelser er reaktionære, fordomsfulde, sexistiske eller racistiske. Blot ved at være det de er, krænker de nye normer for inklusivitet og ikke-diskrimination. Deres ærlige forsøg på at leve efter deres evner, forsørge familier, nyde fællesskaber, ære deres guder og antage en tilvagt og accepteret kultur – disse forsøg foragtes og latterliggøres af *Guardian*-klassen.² I intellektuelle kredse færdes konservative derfor stille og diskret, fanger hinandens blikke på tværs af rummet lige som de homoseksuelle hos Proust, der af den store forfatter blev

1 Se Scott Jaschik, ”Moving Further to the Left”, på websitet insidehighered.com (opslag 24. oktober 2012).

2 *Guardian* er Storbritanniens førende akademisk-venstreorienterede avis. (o.a.)

sammenlignet med Homers guder, kun kendt af hinanden mens de bevæger sig forklædte rundt i de dødeliges verden.

Vi, de formodede ekskluderende, er derfor presset til at skjule, hvem vi er, af frygt for at blive ekskluderet. Jeg har modstået dette pres, og som et resultat heraf er mit liv blevet langt mere interessant, end jeg nogensinde havde tænkt, at det skulle være.

Jeg blev født hen mod slutningen af Anden Verdenskrig og voksede op i en lavere middelklassehusstand. Min far var fagforeningsmand og medlem af *Labour Party* og spekulerede altid over, om han ved at blive lærer i en grundskole havde forrådt sin arbejderklassebaggrund. For politik var i Jack Scrutons øjne klassekrig med andre midler. Takket være fagforeningerne og Labour Party mente han, at arbejderklassen var begyndt at presse overklasserne op i et hjørne, hvorfra de ville blive tvunget til aflevere de goder, de havde stjålet. Den væsentligste hindring for at nå dette gode mål var *The Conservative Party*, der var et establishment af store virksomheder, ejendomsudviklere og godsejere, som håbede at kunne sælge det britiske folks arv til den højstbydende og derpå flytte til Bahamas. Jack så sig selv fastlåst i en livslang kamp mod dette establishment på vegne af de angelsaksiske bønder, hvis fødselsret var blevet stjålet tusind år tidligere af de normanniske riddere.

Det var en opfattelse, som han så bekræftet i vor skolehistorie, i William Morris' og H.J. Massinghams socialistiske pamfletter og i hans egne oplevelser fra en barndom i Manchesters slum, hvorfra han undslap til et af de tilbageblevne stykker af *Old England* i nærheden af Themsen i landets sydlige del. Takket være et intensivt lærerkursus var han i stand til at slå sig ned med min mor, som han havde mødt, da de under kri-

gen begge gjorde tjeneste i *RAF Bomber Command*. Og hans kærlighed til *Old England* voksede i ham side om side med hans nag mod de aristokrater, som havde stjålet det. Han troede på socialisme, ikke som en økonomisk doktrin, men som en genindsættelse af det jævne folk i det land, som var deres.

Det var vanskeligt at leve med en sådan mand, især efter at jeg var begyndt på den lokale *grammar school*³ og var på vej til Cambridge for dér at blive rekrutteret af klassefjenden. Ikke desto mindre så forstod jeg på min far, hvor dybt klassefølelsen havde præget hans generation og de nordlige industrisamfund, som han kom fra. Jeg lærte også i en meget tidlig alder, at disse dybe erfaringer var blevet forskønnet med en række spændende fortællinger. Klassekrigen var for min far det sande nationale epos, der klang i baggrunden af hans liv, lige som Den Trojanske Krig klinger i baggrunden af græsk litteratur. Jeg forstod ikke socialismens økonomiske teorier, som jeg studerede i George Bernard Shaws *Intelligent Woman's Guide to Socialism and Capitalism*. Men jeg vidste allerede, at teorierne ikke havde megen reel betydning. Fortællingerne var langt mere overbevisende end fakta, og mere overbevisende end begge var længslen efter at blive inddraget i en solidaritetsmassebevægelse, som gav løfter om frigørelse. Min fars beklagelser var virkelige og velfunderede. Men hans løsninger var drømme.

Der var imidlertid en anden side af min far, og denne havde også stor indflydelse på mig. Robert Conquest formulerede engang tre politiske love, hvoraf den første siger, at enhver er højreorienteret i forhold, som han ved noget om.⁴ Min far var

3 En *grammar school* kunne på den tid, hvor Scruton frekventerede en sådan, karakteriseres som et akademisk orienteret gymnasium (o.a.)

4 De øvrige to love er: enhver organisation, som ikke er eksplicit højreorienteret, bliver i sidste ende venstreorienteret; den enkleste

et perfekt billede på denne lov. Han kendte til landskabet, til den lokale historie, til de gamle leveformer, arbejdsformer og måder at bygge på. Han studerede landsbyerne omkring High Wycombe, hvor han boede, og byens historie og arkitektur. Og ved at kende til disse forhold blev han i respekt for dem glødende konservativ. Her var der goder, som han ønskede at bevare. Han ansporede andre til at tilslutte sig sin kampagne for at bevare High Wycombe og de omkringliggende landsbyer fra den ødelæggelse, der truede fra entreprenørers og motorvejsfanatikeres skrupelløse taktikker. Han stiftede *High Wycombe Society*, indsamlede underskrifter på appeller og øgede gradvist bevidstheden i byen til et niveau, hvor den gjorde en seriøs og varig bestræbelse på at bevare sig selv. Jeg delte hans kærlighed til landskabet og de gamle byggeformer; jeg troede ligesom han, at den moderne arkitekturstil, som vandaliserede vor by, også ødelagde dens sociale mønster; og jeg så for første gang i mit liv, at det altid er rigtigt at bevare noget, når noget andet, der er værre foreslås i dets sted. At en a priori lov, der er udtryk for praktisk fornuft, også er sandheden i konservatisme.

I hjertet af min fars socialisme lå der således et dybt konservativt instinkt. Og med tiden kom jeg til at forstå, at den klassekrig, der definerede hans tilgang til politik, var af mindre betydning for ham end den kærlighed, der lå skjult under den. Min far nærede en dyb kærlighed til sit land – ikke det ”UK”, der findes i officielle dokumenter, men det England, som fandtes i hans vandringer og betragtninger. Som de øvrige i sin generation havde han oplevet England i fare og var blevet kaldet til dets forsvar. Han var blevet inspireret af A.G. Streets landbrugsprogrammer på *BBC Home Service*, af

måde at forklare adfærden i enhver bureaukratisk organisation på er at antage, at den kontrolleres af en klike af dens fjender.

Pauls Nashs følelsesladede malerier af det engelske landskab, af H.J. Massinghams indlæg i *The Countryman* og af John Clares digte. Han nærede en dyb kærlighed til den engelske frihed: Han mente, at friheden til at sige, hvad man mener, og at leve, som man vil, er noget, som vi englændere har forsvaret gennem århundreder, og noget, som altid ville forene os mod tyranner. Han bekræftede fuldt ud det billede af den engelske arbejderklasse, som er blevet skabt af George Orwell i *The Lion and the Unicorn*. Når det gælder, hævdede Orwell, forsvarer vore arbejdere ikke deres klasse, men deres land, og de forbinder deres land med den milde leveform, hvori usædvanlige og excentriske vaner – såsom ikke at slå hinanden ihjel – accepteres som den måde, hvorpå tingene er. Orwell mente også, at i disse henseender vil de venstreorienterede intellektuelle altid misforstå arbejderne, som ikke ønsker at have noget at gøre med en selvhævdende illoyalitet, som kun intellektuelle kan tillade sig.

Men jeg var også intellektuel, eller hastig i færd med at blive det. I skolen og på universitetet gjorde jeg oprør mod autoritet. Jeg mente, at institutioner skulle undergraves, og at ingen regler eller normer skulle have lov til at hindre fantasien arbejde. Men som min far var jeg også et eksempel på Conquests lov. Det, jeg følte mest for, og som jeg var besluttet på at tilegne mig, var kultur – og jeg inkluderede filosofi såvel som kunst, litteratur og musik i dette begreb. Og når det drejede sig om kultur, var jeg ”højreorienteret”: Det vil sige, at jeg respekterede orden og disciplin, anerkendte behovet for bedømmelse og ønskede at bevare mestrenes store tradition og at arbejde for dennes overlevelse. Denne kulturelle konservatisme kom til mig fra den litterære kritiker F.R. Leavis, fra T.S. Eliot, hvis *Four Quartets* og litterære essays nåede ind i vore hjerter i skolen, og fra klassisk musik. Jeg blev stærkt

berørt af Schönbergs påstand, at hans atonale eksperimenter ikke havde til formål at erstatte den store tradition i tysk musik, men at udvide den. Tonesproget var forfaldet til kliché og kitsch, og det var derfor nødvendigt at ”rense stammedialekten”, således som Eliot (med et lån fra Mallarmé) havde udtrykt pointen i *Four Quartets*. Den idé, at vi i forsvaret af det forgangne må være moderne og i forsvaret af traditionen være kreative, havde en dyb effekt på mig og formede med tiden mine politiske holdninger.

Efter at have forladt Cambridge og tilbragt et år som *lecteur* på et fransk *collège universitaire*, forelskede jeg mig i Frankrig, som Eliot i sin tid havde gjort det. Og det førte til en afgørende ændring i fokus for min tænkning, fra kultur til politik. Maj 1968 fik mig til at forstå, hvad det er, jeg værdsætter i Europas skikke, institutioner og kultur. Det at være i Paris på det tidspunkt fik mig til at se angrebene på ”borgerlig” civilisation med en stigende fornemmelse af, at hvis der er noget, der er succesfuldt i den levemåde, der er så frit tilgængelig i verdens mest storslåede by, så er ordet ”borgerlig” det rigtige navn for det. *Soixante-huitards* var arvinger til denne borgerlige levemåde og nød den frihed, sikkerhed og enorme kultur, som den franske stat gav alle sine borgere. De havde al mulig grund til at værdsætte det, Frankrig var blevet til under lederskab af general de Gaulle, der havde gjort Frankrigs Kommunistiske Parti lige så latterlig i folkets øjne, som det også burde have været det i de intellektuelles øjne.

Til min overraskelse var *soixante-huitards* imidlertid travlt optaget med at genbruge det gamle marxistiske løfte om en radikal frihed, som vil opstå, når både privat ejendom og den ”borgerlige” retsstatslighed er ophævet. Den ufuldkomne frihed, som ejendom og lov gør mulig, og på hvilken

soixante-huitards baserede deres bekvemmelighed og deres ophidselse, var ikke nok. Den virkelige, men relative frihed skulle ødelægges for dens illusoriske, men absolutte skygge. De nye "teorier", som strømmede ud fra parisiske intellektuelles penne i deres kamp mod "strukturerne" i det borgerlige samfund, var slet ikke teorier, men bundter af paradokser, der var skabt til at forsikre de revolutionære studenter om, at da lov, orden, videnskab og sandhed blot er masker for borgerlig dominans, betyder det ikke længere noget, hvad man mener, så længe man er på arbejdernes side i deres "kamp". De folkemord, som inspireredes af denne kamp blev ikke nævnt i Althussers, Deleuzes, Foucaults og Lacans skrifter, skønt et sådant folkemord begyndte i netop dette øjeblik i Cambodia anført af Pol Pot, et Paris-uddannet medlem af Frankrigs Kommunistiske Parti.

Der er sandt, at kun en, der er vokset op i den engelsktalende verden, kunne tro, som jeg troede det i efterdønningerne efter 1968, at det politiske alternativ til revolutionær socialisme er konservatisme. Men da jeg fandt mig selv i færd med at undervise på London University, opdagede jeg, at hver og én af mine kolleger stillede sig op mod noget, som de beskrev med netop det ord. Konservatisme, fortalte de mig, er fjenden, ikke blot for de intellektuelle, men også for enhver, som arbejder for en fair andel af samfundsproduktet, og for enhver, der "kæmper for fred" mod amerikansk imperialisme. Mine kolleger var sympatisk indstillede over for Sovjetunionen, hvis vanskeligheder, der skyldtes "kapitalistisk inddæmning", stadig ikke var overvundet på trods af den nødvendige likvidering af kontrarevolutionære elementer. Men der var et alternativ til Lenins revolutionære socialisme, mente de, som ville være et middel mod sovjetmodellens defekter, og det var den marxistiske humanisme i *New*

Left Review.⁵

Birkbeck College, hvor jeg underviste, var begyndt i det tidlige 19. århundrede som et teknisk institut, og det fastholdt stadig dets stifter George Birkbecks ønske om at tilbyde aftenstudier til mennesker, som arbejdede på fuld tid. Jeg havde derfor fri i dagtimerne og anvendte den tid til at studere jura, idet jeg forestillede mig, at det kun var et spørgsmål om tid, før end jeg ville få brug for en anden levevej. Birkbeck var en sikker bastion for det venstreorienterede establishment. Dets toneangivende guru var kommunisten Eric Hobsbawm, hvis historie om den industrielle revolution fortsat er standard-kost i vore skoler. Dens etos var den om den ”lange march gennem institutionerne”, hvilket betød genopbygning af Storbritannien efter den socialistiske model.

Gennem studiet af engelsk ret, som den var inden den forurening, der blev injiceret af europæiske domstole, og inden de forfatningsmæssige ændringer, som vilkårligt blev introduceret af Tony Blair, blev jeg givet en fuldstændig anderledes vision for vort samfund. Retfærdighed baseret på common law talte til mig om et samfund, som var blevet bygget op nedefra gennem den garanti, der blev givet af domstolene til alle, som blev stillet for dem. Denne vision forblev hos mig som en fortælling om hjemmet. I engelsk ret er der gældende retsforskrifter og præcedensskabende sager, som daterer sig tilbage til det 13. århundrede, og progressive mennesker ville betragte dette som en absurditet. For mig var det beviset på, at den engelske ret er det engelske folks ejendom, ikke et våben for dets herskere. Den tanke finder man ikke i Hobsbawms

5 *New Left Review* er et britisk tidsskrift, der blev stiftet i 1960. Det udkommer hver anden måned og dækker politik, økonomi og kultur. (o.a.)

historiebøger.

Den politiske virkelighed dengang havde ikke meget at gøre med det veletablerede samfund, som Lord Denning⁶ fremmanede i sine præcedensskabende sager, og som fremstår så tydeligt i vor jordlov og vor antitrustlov. Jeg erindrer levende min overraskelse, da det gik op for mig, at i loven om koncerner er virksomheder forpligtede på at skabe profit. Var profit i det hele taget tilladt i 1970'ernes "Ingsoc"⁷ – eller endog påkrævet? På den tid syntes hele styringen af landet at være viet til at opretholde et stabilt tempo i det kulturelle og økonomiske forfald i håbet om at nå til det ny og lige samfund, hvori alle ville have det samme, idet ingen ville have noget som helst.

Faktisk så det i de sene 1970'ere for mange mennesker med et konservativt temperament ud, som om Storbritannien var rede til at opgive alt, hvad det stod for: dets stolthed, dets økonomiske foretagsomhed, dets idealer om frihed og medborgerskab og endog dets grænser og dets nationale forsvar. Det var tiden med CND, *Campaign for Nuclear Disarmament*, og den sovjetiske "fredsoffensiv", der havde til formål at afvæbne den vestlige alliance ved hjælp af arbejdet fra "nyttige idioter", som Lenin havde betegnet dem. Landet syntes at vælte sig i følelser af kollektiv skyld, der blev styrket af en voksende kultur af afhængighed. For politikere til venstre var "patriotisme" blevet et beskidt ord. For politikere til højre syntes intet at betyde noget ud over en hast med at blive en del af det ny Europa, hvis markeder skulle beskytte os mod de vær-

6 Alfred Thompson Denning (1899-1999) var advokat og dommer og betragtes af flere som en af Englands mest fremtrædende jurister nogensinde; Denning var konservativt orienteret. (o.a.)

7 *Ingsoc* er navnet på det totalitære parti, der hersker i Oceania i George Orwells roman *1984*. (o.a.)

ste effekter af efterkrigsstagnationen. Den nationale interesse var blevet erstattet af *personlige* interesser: af fagforeninger, establishmentet og ”industriens kaptajner”.

Situationen var særlig deprimerende for konservative. Edward Heath, deres nominelle leder, mente, at det at regere er at overgive sig: Vi skulle overgive økonomien til virksomhedslederne, undervisningssystemet til socialisterne og suveræniteten til Europa. Den gamle garde i *Tory*-partiet var i det store hele enig med ham, og havde medvirket til at gøre Enoch Powel, den eneste blandt dem som offentligt var afvejet fra efterkrigsenigheden, til syndebuk. I de trøstesløse år i 1970’erne, hvor der bredte sig en afvisningskultur gennem universiteterne og de opinionsdannende eliter, syntes det, som om der ikke var nogen vej tilbage til det storslåede land, som med succes havde forsvaret vor civilisation i to verdenskrige.

Så, midt i vor modløshed, dukkede Margaret Thatcher som ved et mirakel op i spidsen af Det Konservative Parti. Jeg husker meget vel den glæde, der bredte sig gennem University of London. Endelig var der en at hade. Efter alle de dystre år med socialistisk enighed hvor man rodede rundt i de triste hjørner af det britiske samfund efter de lurvede fascister, der var det bedste man kunne finde som en fjende, var en virkelig dæmon trådt ind på scenen: en leder af *Tory*-partiet, intet mindre, der udviste den uforskammethed at erklære sin forpligtelse over for markedsøkonomien, privat foretagsomhed, den enkeltes frihed, national suverænitet og retsstatslighed – kort sagt alt det, som Marx havde afvist som ”borgerlig ideologi”. Og det overraskende var, at hun ikke havde noget imod at blive hadet af de venstreorienterede, at hun svarede igen med samme mønt, og at hun var i stand til at få folket med sig.

Jeg slugte aldrig fuldt ud thatchertilhængernes retorik om det fri marked. Men jeg nærede dyb sympati for Thatchers motiver. Hun ønskede, at vælgerne skulle anerkende, at den enkeltes liv er hans eget, og at det ansvar, der er forbundet med at leve, ikke kan overtages af nogen anden, og slet ikke af staten. Hun håbede på at frigøre det talent og den foretagssomhed, som hun trods årtier med egalitært sludder fortsat håbede eksisterede i det britiske samfund. Den situation, hun arvede, var kendetegnet ved *National Economic Development Council*, der var blevet oprettet i 1962 under en svag konservativ regering med det formål at styre landets økonomiske forfald. Det var bemandet med pinger fra erhvervslivet og den offentlige administration, og ”Neddy”, som det blev kaldt, viede sig til opretholdelsen af den illusion, at landet var i ”sikre hænder”, at der var en plan, og at virksomhedsledere, politikere og fagforeningsledere stod sammen og arbejdede for det fælles bedste. Det var et billede på det britiske efterkrigsestablishment, som tog sig af nationens problemer ved at udpege komiteer bestående af de mennesker, som havde forårsaget problemerne.

Det var Neddys styrende idé, at økonomisk liv består i at styre de eksisterende industrier snarere end at skabe nye. Wilson, Heath og Callaghan havde alle sat deres lid til, at Neddy ville bekræfte deres fælles tro på, at hvis man holdt ud længe nok, ville alt gå i orden, og kritikken ville ramme ens efterfølger. I modsætning hertil mente Margaret Thatcher, at i forretningslivet så vel som i politik kan ansvaret ikke gives videre. Den vigtige person i en fri økonomi er ikke manageren, men entreprenøren – den, der tager risiciene og må acceptere omkostningerne ved dem. Der kan selvfølgelig rejses tvivl om, hvorvidt det lykkedes Thatcher at erstatte managementøkonomien og personlige interesser med entreprenør-

skab og risikoaccept. Ved at liberalisere arbejdsmarkedet satte hun gang i økonomien. Men det langsigtede resultat har været fremkomsten af en ny managerklasse, da de multinationale virksomheder rykkede ind med deres overtagelsesbud, deres juridiske privilegier og deres transnationale lobbyister, for hvem små virksomheder og entreprenører er fjenden. De, der protesterer mod denne ny managerisme (og jeg er en af dem) bør ikke desto mindre erkende, at det, der er dårligt ved den, netop er det, der var dårligt ved den gamle korporatistiske økonomi, som Thatcher satte sig for at ødelægge. Da hun påstod, at entreprenører skaber noget, mens managers begraver det, var det umiddelbart klart, at hun havde ret, for resultaterne af managementkulturen befandt sig omkring os.

Jeg siger, at det var umiddelbart klart, men det var ikke klart for den intellektuelle klasse, som frem til i dag i det store hele er forblevet forbundet med efterkrigskonsensusen. Ideen om staten som en venlig faderfigur, der leder samfundets kollektive goder til det sted, hvor der er mest behov for dem, og som altid er der til at redde os fra fattigdom, dårligt helbred og arbejdsløshed, er forblevet forrest i Storbritanniens akademiske, politiske videnskab. På dagen for Margaret Thatchers død var jeg ved at forberede en forelæsning i politisk filosofi på University of St Andrews. Det var interessant for mig at opdage, at den foreskrevne tekst identificerede noget, der kaldtes *New Right*, og som af forfatteren blev associeret med Thatcher og Reagan som et radikalt angreb på samfundets sårbare medlemmer. Forfatteren antog, at regeringens hovedopgave er at fordele samfundets kollektive velstand mellem dets medlemmer, og at i spørgsmålet om fordeling er regeringen særlig kompetent. Det forhold, at velstand kun kan fordeles, når den først er blevet skabt, syntes at have undgået hans opmærksomhed.

Thatcher var ikke intellektuel og var i højere grad motiveret af instinkt end af en ordentligt udarbejdet filosofi. Blev hun presset for argumenter, støttede hun sig for beredvilligt på markedsøkonomi og ignorerede konservatismens dybere rødder i civilsamfundets teori og praksis. Hendes tilfældige bemærkning, at ”der ikke er noget, der hedder samfund”, blev hånligt grebet af mine universitetskolleger som bevis på hendes grove individualisme, hendes uvidenhed om samfundsfilosofi og hendes forbindelse til værdierne hos den ny generation af forretningsmænd, som kunne udtrykkes med tre ord: penge, penge, penge.

Hvad Thatcher faktisk mente ved den lejlighed var sandt, men det modsatte af, hvad hun sagde. Hun mente, at der *er* noget, der hedder samfund, men at samfundet ikke er identisk med staten. Samfund består af mennesker, der frit knytter sig sammen og danner interessefællesskaber, som socialister ikke har ret til at styre, og autoriteter ikke ret til at forbyde. At udtrykke det på denne måde var imidlertid ikke Thatchers stil og ikke, hvad hendes tilhængere forventede sig af hende. Hvad den britiske offentlighed ønskede, og hvad den fik, var den slags instinktive politikere, som den straks kunne se talte for nationen, hvad enten hun havde eller ikke havde det rette forråd af abstrakte argumenter.

Hun fornemmede den bølge af intellektuel foragt, som skyllede ind over hende, og forståeligt nok dækkede hun sig bag en prætorianergarde af økonomiske rådgivere med viden om ”markedsløsninger”, ”udbudsøkonomi”, ”forbrugersuverænitet” og alt det øvrige. Men disse modeslogans indfangede ikke hendes kerneopfattelser. Alle hendes vigtigste taler såvel som hendes vedvarende politik kom fra en bevidsthed om national loyalitet. Hun troede på vort land og dets

institutioner og så dem som udtryk for en samfundsmæssig hengivenhed, der var blevet udviklet og opbevaret gennem århundreder. Familie, civile foreninger, den kristne religion og common law var alle integreret i hendes ideal om frihed under lov. Det var beklageligt, at hun ikke besad en filosofi, hvormed hun kunne udtrykke dette ideal, hvilket førte til, at "thatcherisme" kom til at betyde en form for karikatur på konservativ tænkning, der var skabt af de venstreorienterede for at indhulle de højreorienterede i foragt.

Det var ikke således, at Thatcher ikke havde indflydelse på sine venstreorienterede kritikere. Hun ændrede på forholdene, således at det blev umuligt for Labour Party at pakke sig ind sit victorianske spindelvæv: Artikel IV (forpligtelsen på en socialistisk økonomi) blev fjernet fra parti-programmet, og der opstod et nyt middelklasseparti, som ikke holdt fast ved noget fra den gamle dagsorden ud over ønsket om at straffe overklassen og troen på, at måden at gøre dette er at forbyde rævejagt; i Tony Blairs regeringsperiode anvendte Parlamentet 220 timer på at debattere denne sag (Blair tillod kun 18 timers debat forud for beslutningen om deltagelse i krigen mod Irak).

På den tid var det imidlertid ikke Thatchers indflydelse på den hjemlige politik, der blev oplevet stærkest, men hendes tilstedeværelse på den internationale scene. Hendes engagement i Den Atlantiske Alliance og villighed til at stå skulder ved skulder med præsident Reagan mod den sovjetiske trussel forandrede fuldstændig atmosfæren i Østeuropa. Meget pludseligt lærte mennesker, som havde været kuede og undertrykte af den totalitære rutine, at der var vestlige ledere, som var indstillede på at kæmpe for deres befrielse. John O'Sullivan har overbevisende argumenteret for, at den sam-

tidige tilstedeværelse af Reagan, Thatcher og pave Johannes Paul II i de højeste embeder var årsag til Sovjetunionens sammenbrud.⁸ Og min egen erfaring bekræfter dette.

For det var omkring det tidspunkt, at jeg gennemgik en ny politisk opvågnen. Gennem 1970'erne havde jeg sammen med en gruppe venner arbejdet på at etablere *The Conservative Philosophy Group* med det formål at bringe parlamentarikere, konservative journalister og akademikere sammen for at diskutere grundlaget for det fælles verdenssyn. Og i 1979 skrev jeg *The Meaning of Conservatism* – et noget forhastet forsøg på at imødegå ideologien om det fri marked i de thatcher'ske tænketanke. Jeg ønskede at minde konservative om, at der *er* noget, der hedder samfund, og at det samfund er, hvad konservatisme drejer sig om. Jeg mente, at ”frihed” hverken er et klart eller tilstrækkeligt svar på spørgsmålet om, hvad konservative tror på. Som Matthew Arnold, mente jeg, at ”frihed er en rigtig god hest at ride, men til at ride *et sted hen*”.⁹

Under årene med Thatchers opstigen, havde jeg ikke forsøgt at forestille mig, hvad der ville ske med vor stadig sikre og bekvemme verden, hvis alle grundlæggende friheder skulle blive fjernet. Jeg var spundet ind i et introspektiv øriges falske sikkerhed uden noget kendskab til det rige af frygt og afvisning, som kommunisterne havde oprettet blot et lille stykke øst for os. Et besøg i Polen og Tjekkoslovakiet i 1979 vækkede mig til realiteterne. Jeg oplevede på første hånd det, Orwell havde observeret, da han kæmpede sammen med kommunisterne i Den Spanske Borgerkrig, og som han fremstillede i malende billeder i 1984. Jeg så virkeliggørelsen af den fiktion,

8 Se John O'Sullivan, *The President, the Pope and the Prime Minister: Three Who Changed the World* (Washington, DC: Regnery, 2006).

9 Matthew Arnold (1822-1888), engelsk digter og kulturkritiker. (o.a.)

der flød rundt i mine marxistiske kollegers hoveder. Jeg trådte ind i *Hobsbawmia* og fornemmede den onde fortryllelse af en helt igennem affortryllet verden.

Jeg var blevet bedt om at afholde et foredrag på et privat seminar i Prag. Der var organiseret af Julius Tomin, filosof i Prag. Tomin havde benyttet sig af Helsinkiaftalerne i 1975, som angiveligt forpligtede Tjekkoslovakiet til informationsfrihed og grundlæggende rettigheder defineret i FN-pagten. Helsinkiaftalerne var en farce, der blev anvendt til at identificere potentielle ballademagere, mens de fremviste et billede af en civiliseret regering til godtroende intellektuelle i Vesten. Ikke desto mindre var jeg blevet fortalt, at dr. Tomins seminar mødtes jævnligt, at jeg var velkommen til at deltage i det, og at de reelt forventede mig.

Jeg ankom til huset efter at have gået gennem stille og øde gader, hvor partislogans og symboler skæmmede hver eneste bygning. Trappen i lejlighedskomplekset var også øde. Overalt hang der den samme uheldssvangre stilhed i luften, som når et luftangreb er blevet varslet, og byen skjuler sig for sin forestående ødelæggelse. Uden for lejligheden stødte jeg imidlertid ind i to politimænd, som greb mig, da jeg ringede på klokken, og forlangte at se mine papirer. Dr. Tomin kom ud, og der fulgte et skænderi, hvorunder jeg blev skubbet ned ad trappen. Kontroversen fortsatte, og jeg var i stand til at mase mig vej op ad trappen, forbi vagterne og ind i lejligheden. Jeg fandt værelset fyldt med mennesker og den samme uheldssvangre stilhed. Jeg indså, at der virkelig ville komme et luftangreb, og at det luftangreb var mig.

I det værelse befandt sig den forslåede rest af Prags intelligentsia – gamle professorer i deres slidte veste, langhårede digtere, ungdommelige studenter, som var blevet nægtet

optagelse på universitetet på grund af deres forældres ”politiske forbrydelser”, præster og religiøse i almindeligt tøj, forfattere og teologer, en kommende rabbi og endog en psykoanalytiker. I dem alle så jeg de samme mærker af lidelse mildnet af håb og det samme ivrige ønske, at nogen ville bekymre sig tilstrækkeligt til at hjælpe dem. Jeg opdagede, at de alle havde samme beskæftigelse: fyrbøder. Nogle betjente kedler i hospitaler, andre i lejlighedskomplekser; en var fyrbøder på en jernbanestation, en anden i en skole. Nogle var fyrbødere, hvor der ikke var nogen kedler, og disse imaginære kedler blev for mig et passende symbol på kommunistisk økonomi.

Dette var mit første møde med ”dissidenter”: De mennesker, som til min senere overraskelse ville blive de første demokratisk valgte ledere i det postkommunistiske Tjekkoslaviet. Og jeg følte et umiddelbart fællesskab med disse mennesker. Intet var vigtigere for dem end deres nationale kulturs overlevelse. Berøvet materiel og professionel fremgang var deres dage fyldt med tvungen fordybelse i deres land og dets fortid og i det store ”Spørgsmål om Tjekkisk Historie”, der har optaget tjekker siden bevægelsen for national genoplivning i det 19. århundrede. Det var dem forbudt at publicere; autoriteterne havde skjult deres eksistens for verden og havde fjernet deres spor fra historiens bog. Derfor var dissidenterne yderst bevidste om værdien af erindring. Deres liv var en øvelse i det, Platon kaldte *anamnesis*: det at bringe det glemte i bevidsthed. Noget i mig reagerede øjeblikkeligt på denne bevægende ambition, og jeg var straks ivrig efter at tilslutte mig dem og at gøre deres situation kendt for verden. Og jeg anerkendte, at *anamnesis* også beskrev meningen med mit liv.

Således begyndte en lang tilknytning til de uofficielle net-

værk i Polen, Tjekkoslaviet og Ungarn, gennem hvilken jeg lærte at se socialismen på en anden måde – ikke som idealisters drøm, men som et virkeligt regeringssystem, gennemtvunget fra oven og fastholdt med magt. Jeg blev bevidst om det bedrag, som var blevet gennemført i socialismens navn, og følte en umiddelbar forpligtelse til at gøre noget ved det. Alle de love, der var formuleret af British Labour Party, der havde til hensigt at organisere samfundet til det fælles bedste ved at kontrollere, marginalisere og forbyde visse naturlige, menneskelige aktiviteter, fik for mig en anden betydning. Jeg blev pludselig slået af uforskammetheden hos et politisk parti, som gik i gang med at konfiskere hele industrier fra dem, som havde skabt dem, at afskaffe de *grammar schools*, som jeg skyldte min dannelse, at tvinge skoler til sammenlægning, at styre relationer på arbejdspladserne, at regulere arbejdstiden for at tvinge arbejderne til at tilslutte sig en fagforening, at forbyde jagt, at tage ejendom fra udlejere og overgive den til lejere, at tvinge virksomheder til at sælge sig selv til regeringen til en dikteret pris, at overvåge alle vore aktiviteter gennem halvautonome ngo'er, som er udformet til at kontrollere vor politiske korrekthed. Og jeg så, at dette ønske om et kontrolsamfund i lighedens navn udtrykker nøjagtigt den foragt for menneskelig frihed, som jeg mødte i Østeuropa. Der er absolut noget, der hedder samfund, men de består af individer. Og individer skal være frie, hvilket betyder at være fri fra de uforskammede krav fra dem, som ønsker at omforme dem.

Mine oplevelser i den kommunistiske verden faldt sammen med en bemærkelsesværdig nyhed hjemme – udgivelsen af en avis præget af konservativ tænkning, *Salisbury Review*, navngivet efter den store premierminister, hvis storhed bestod i, at ingen ved noget om ham på trods af, at han var i embe-

det i næsten tyve år.¹⁰ *The Review* kørte på en meget spinkel økonomi, og en tid havde jeg meget svært at overtale de få konservative blandt mine bekendte til at skrive for den. Min oprindelige hensigt var at stimulere en intellektuel debat om opfattelsen af moderne politisk tænkning for hermed at flytte konservatismen væk fra frit-marked-økonomien. Men tingene tog en eksplosiv vending, da Ray Honeyford, leder af en skole i Bradford, sendte mig en artikel, der anbefalede integration af de nye minoriteter gennem skolesystemet og beklagede isolationismen hos de pakistanske familier, hvis børn han bestræbte sig på at undervise. Jeg publicerede artiklen, og tankepolitiet blev øjeblikkelig opmærksom på den.

Ray Honeyford var en redelig og omhyggelig lærer, som mente, at det var hans pligt at forberede børn til et ansvarligt liv i samfundet. Han blev konfronteret med spørgsmålet om, hvordan dette skulle gøres, når børnenes forældre var bønder fra Pakistan, og samfundet var det engelske. Honeyfords artikel fremlagde problemet sammen med hans forslag til en løsning, hvilket var at integrere børnene i den omgivende sekulære kultur, at beskytte dem mod de afstraffelser, der anvendtes i forskoleklasserne i den lokale *madrasah*, samt at modsætte sig deres forældres planer om at sende dem til Pakistan når som helst, det passede dem. Han så ingen fornuft i doktrinen om multikulturalisme og mente, at fremtiden for vort land afhang af vor evne til at integrere dets nyligt ankomne minoriteter gennem en fælles læreplan i skolerne og sekulære retsprincipper, der kunne beskytte kvinder og piger mod den form for misbrug, som han var et chokeret vidne til.

Alt, hvad Ray Honeyford sagde, er nu den officielle dok-

10 Lord Salisbury, konservativ premierminister 1885-86, 1886-92 og 1895-1902. (o.a.)

trin i vore store politiske partier; for sent, naturligvis, til at nå de resultater, han havde håbet på, men alligevel ikke for sent til at påpege, at de, som forfulgte ham, og som omringede hans skole med deres tåbelige råb om "Ray-cist", aldrig har lidt, som han led, for deres andel i konflikten. Trods hans ofte opbragte tone, var Ray Honeyford en meget blid mand, som var indstillet på at betale prisen for sandhed i en tid med løgne. Men han blev tvunget til at tage sin afsked, og lærerprofessionen mistede en af sine mest menneskelige og fællesskabsbevidste repræsentanter. Forløbet var et eksempel på en langstrakt stalinistisk udrensning fra uddannelsesautoriteterne, der havde til formål at fjerne alle tegn på patriotisme fra vore skoler og at slette erindringen om England i kulturhistorien. Fra da af var *Salisbury Review* stemplet som en "racistisk" publikation, og der var rejst tvivl om min egen akademiske karriere.

De konflikter, som jeg i de følgende år blev involveret i, gjorde det klart for mig, hvor lavt et niveau den offentlige debat i Storbritannien var sunket til. Hos de venstreorienterede syntes der ikke at være noget svar på de enorme forandringer, som masseimmigrationen havde skabt, bortset fra at betegne enhver, der forsøgte at diskutere emnet, som "racist". Denne forbrydelse svarede til at være *émigré* i det revolutionære Frankrig, eller bourgeois i Lenins Rusland: beskyldningen var bevis på skyld. Og dog var der ingen, der fortalte os, hvori denne forbrydelse bestod. Det mindede mig om Daniel Defoes bemærkning fra tiden med *Popery Act* (papismeloven) fra 1698, at "Londons gader er fulde af stærke fyre, der er parate til at kæmpe til døden mod papisme, uden at vide, om det er en mand eller en hest".

Jeg var så meget mere overrasket over at opdage, at denne

grundlæggende intellektuelle fejl helt havde invaderet politologiinstitutterne på vore universiteter, og at den intellektuelle verden befandt sig i en ophidselse over tilstedeværelsen blandt os af ”racister”, hvis konspiration aldrig kunne blive opdaget, og hvis karakter aldrig kunne defineres klart. At blive klassificeret som racist gav mig en svag antydning af, hvordan det har været i andre tider at tilhøre en foragtet og forfulgt minoritet. Efter en særlig skræmmende episode, hvor jeg blev jaget fra en offentlig forelæsning på University of York, og efter bagtalelser fra BBC og *The Observer* besluttede jeg at forlade den akademiske verden og leve af min forstand.

På denne tid – 1989 – var Berlinmuren faldet, og jeg var i stand til at vende tilbage til Tjekkoslovakiet, hvor jeg var blevet arresteret og udvist i 1985. Sammen med venner og kolleger oprettede jeg en virksomhed, der arbejdede med regeringsrelationer; den klarede sig gennem nogle få år og gav mig en lille indkomst. Ved at betragte de nye demokratiers omskiftelige karakter, fik jeg et levende indtryk af, hvor uvæsentlig en del af demokrati valg er i sammenligning med de bestandige institutioner og den samfundsmæssige ånd, som gør valgte politikere ansvarlige. Efter kommunismens sammenbrud var fremgangsmåden i Østeuropa, at en gruppe eventyrere etablerede et politisk parti for at vinde et valg på grundlag af stor-slåede løfter for derefter at privatisere så meget som muligt til sig selv, inden de blev slået ved det næste valg. Til min overraskelse valgte EU ikke desto mindre at udstrække sin rækkevidde til disse nye demokratier. Bruxellesbureaukратиets markedsbaserede retssystem hjalp med til at udfylde det retsmæssige vakuum, som var blevet skabt af kommunismen, og blev af den årsag varmt modtaget. Men på grund af nogle ukloge bestemmelser i Romtraktaten vedrørende bevægelsesfrihed har det ført til masseemigration af de professio-

nelle klasser og til tabet af de uddannede unge fra de lande, som har et desperat behov for dem. Udvidelsesdagsordenen er derfor blevet kontroversiel over hele Europa, og jeg skal komme tilbage til den kontrovers i det følgende.

Disse observationer har bidraget til at overbevise mig om at den europæiske civilisation afhænger af opretholdelsen af nationale grænser, og at EU, som er en konspiration med det mål at opløse disse grænser, er blevet en trussel mod det europæiske demokrati. Gennem de europæiske domstoles virke og udformningen af EU-lovgivningen, har EU skabt en politisk klasse, som ikke længere er ansvarlige over for folket – en klasse der er eksemplificeret ved baronesse Ashton, tidligere *apparatchik* i CND (*Campaign for Nuclear Disarmament*), som aldrig har været på valg, men som avancerede gennem Labour Party's halvautonome organisationer og venstreorienterede NGO'er til at blive kommissær for udenrigsanliggender, med andre ord vort kontinents udenrigsminister. Europakommissionen vedtager love, der ikke kan tilsidesættes af de nationale parlamenter, og som følger efter debatter bag lukkede døre mellem bureaukrater, som ikke behøver at stå til ansvar for deres beslutninger. Det komiske forsøg på at koncipere en forfatning for Europa resulterede i et dokument, der er så langt og så kompliceret, at det nærmest er uforståeligt. Det lykkedes i præamblen at holde den kristne religion ude af ideen om Europa, mens resten af dokumentet – som mere drejede sig om at udstrække de europæiske institutioners magt end at sætte grænser for dem – var beregnet på at udrydde demokratiet. I betragtning af at Europas arv til verden består af de to store goder kristendom og demokrati, så er det næppe overraskende, at EU ikke længere finder anerkendelse hos Europas befolkninger, selv om Unionen har skabt sig et netværk af klienter, hvis støtte den

altid kan regne med.

På et tidspunkt i 1980'erne befandt jeg mig i Libanon, hvor jeg besøgte de communities, som kæmpede for at overleve Hafez al-Assads brutale forsøg på at skabe et Storsyrien. Mine oplevelser dér gjorde mig bevidst om to vitale sandheder om den verden, hvori vi lever. Den første er, at man ikke skaber grænser ved at trække streger på et kort, således som franskmænd og briter havde gjort det ved afslutningen på Første Verdenskrig. Grænser opstår gennem fremkomsten af nationale identiteter, hvilket igen kræver, at religiøs lydighed indtager en andenplads i forhold til hjem, territorium og bosættelse. Endvidere, således som eksemplet med Libanon illustrerer på så mange måder, vil demokrati altid være truet på steder, hvor identiteter er konfessionelle snarere end territoriale.

Den anden sandhed, som gjorde indtryk på mig, var, at som følge af netop årsagen til, at islam sætter religion over nationalitet som en test for medlemskab, udgør islam en trussel mod den politiske orden. Det er i særdeleshed sandt for islamismen hos Det Muslimske Broderskab og dets tidligere leder Sayyid Qutb, for hvem det i konkurrencen mellem sharia og den moderne verden er den moderne verden, som må forsvinde. Som en reaktion på den libanesiske tragedie skrev jeg en kort bog – *A Land Held Hostage* -, hvori jeg plæderede for den gamle libanesiske orden. Jeg forsvarede den libanesiske forfatning, der var blevet udformet til at fremme en fælles national identitet, som skulle stå over de konfessionelle identiteter, der adskiller landsby fra landsby og nabo fra nabo over hele det land, som de er fælles om. Og jeg advarede mod ambitionerne hos Hizbollah, ”Guds Parti”, som forsøgte at etablere et regionalt shiitisk magtnetværk med støtte fra

Syrien og Iran.

Konflikten mellem sunni og shia er nu kommet til at dominere regionen, og min forgæves appel på vegne af det gamle Libanon nyttede ikke noget. Men denne erfaring har lært mig, at vor civilisation ikke kan overleve, hvis vi fortsætter med at give efter over for islamisterne. Jeg har argumenteret for dette i *The West and the Rest*, en bog, der blev udgivet i 2002, som en reaktion på grusomhederne i angrebet på World Trade Center; under skrivningen blev jeg klar over, at skønt nationale grænser er værdifulde, så er den civilisation, der har gjort nationale grænser synlige, endnu mere værdifuld.

Den civilisation har sine rødder i kristendommen, og det er ved at betragte vor verden i kristne termer, at jeg har været i stand til at acceptere de enorme forandringer, der har rystet den. Accept kommer fra det yde et offer: Det er den besked, der formidles af så mange af vor kulturs erindringsværdige værker. Og i den kristne tradition er de væsentligste offer-handlinger bekendelse og tilgivelse. De, der tilstår, ofrer deres stolthed, men de, der tilgiver, ofrer deres bitterhed og giver derved afkald på noget, som har ligget dybt i deres hjerte. Bekendelse og tilgivelse er de vaner, der har gjort vor civilisation mulig.

Tilgivelse kan kun tilbydes under bestemte betingelser, og en tilgivende kultur er en, der indpoder disse betingelser i den enkelte sjæl. Man kan kun tilgive dem, der har krænket en, hvis de anerkender deres fejl. Denne anerkendelse er ikke opnået ved at sige ”ja, det er rigtigt, det er, hvad jeg gjorde”. Det kræver anger og bod. Gennem disse selvydmygende handlinger går ugerningsmanden til sit offer og genskaber den moralske lighed, som gør tilgivelse mulig. I den jødisk-kristne tradition er alt dette velkendt og indarbejdet i

den romersk-katolske kirkes sakramenter så vel som i ritualerne og liturgien i yom kippur. Vi har fra disse religiøse kilder arvet den kultur, der gør os det muligt at bekende vore fejl, at yde erstatning til vore ofre og at gøre hinanden ansvarlige i alle forhold, hvor vor fri adfærd kan skade dem, der har grund til at stole på os.

Ansvarlighed i offentligt embede er kun én af manifestationerne fra denne kulturelle arv, og vi bør ikke blive overraskede, hvis det er det første, der forsvinder, når utopisterne og planlæggerne tager over. Vi bør heller ikke være overraskede over, at den er fraværende i islamisternes verden – selv om tilgivelse har en vigtig plads i praktiseringen af islam og i Koranens etik.¹¹ Det vi nu ser i efterdønningerne efter det ”arabiske forår” er det indvendige af regeringer, hvori ansvarlighed ikke har nogen plads, hvori magt er det eneste, der har værdi. Og den oplevelse minder os om den vigtige sandhed, at ansvarlige regeringer ikke fremkommer gennem valg: De fremkommer gennem respekt for loven, gennem fællesskabsfølelse og gennem bekendelseskultur. At mene, at der blot er en tilfældig forbindelse mellem disse dyder og vor jødisk-kristne arv, er slet og ret en tosset tanke. Det er at ignorere den kultur, som gennem århundrederne har fokuseret på at udvise anger. At forstå dette i mit eget liv, har fået mig til at se det hele meget klarere i en politisk sammenhæng. Det er præcis dette aspekt af de menneskelige forhold, som blev afvist af det 20. århundredes totalitære systemer. Og ønsket om at afvise det ligger til grund for den antikristelige vending af EU

11 Se f.eks. Koranen 13, 22. Dette er ikke for at sige, at budskabet i Koranen er identisk i denne henseende med det, der er indeholdt i den jødisk-kristne tradition. Både Jesus og rabbi Hillel satte kærlighed og tilgivelse i centrum af moralen; for Koranen er denne centrale plads optaget af underkastelse. Kærlighed og tilgivelse kan være *tegn* på underkastelse, men det er ikke grundlæggende det, de er.

og dens elitors skjulte diktatur.

Når det er sagt, anerkender jeg, at den konservative filosofi, som jeg sammenfatter i det følgende, på ingen måde afhænger af den kristne tro. Sammenhængen mellem dem er mere subtil og mere personlig, end det antydes. Argumentet i denne bog rettes til læseren uanset hans eller hendes religiøse overbevisninger, idet det drejer sig om at leve i en empirisk verden, ikke om at tro på en transcendental. Uafhængig af vor religion og vore private overbevisninger er vi de kollektive arvinger af noget, som er både fremragende og sjældent, og for os bør politisk liv have ét overordnet mål: at holde fast i dette for at kunne videregive det til vore børn.